

УДК 331.851

DOI <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.4.11>

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПОЛЬЩІ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Ключко О.А. – аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом
ORCID: 0000-0003-3482-5054

У статті проаналізовано досвід державного співробітництва Польщі у забезпеченні національної безпеки. Державна політика національної безпеки Польщі зосереджена на проведенні конкретних дій щодо виявлення, попередження та протидії можливим викликам, ризикам і загрозам. Розкрито сутність основних напрямів реформування сектору безпеки Польщі в аспекті забезпечення членства в НАТО. Окремо акцентовано увагу на тому, що Польща як країна – член Північноатлантичного альянсу проводить активну безпекову політику з приводу участі Збройних Сил країни у міжнародних операціях та місіях. Зазначено, що Польща створила таку систему колективної безпеки, завдяки якій вдалося гарантувати безпеку багатьох держав у світі та запобігти низці військових конфліктів. Наголошено на тому, що Польща є центральною ланкою східного флангу НАТО, на території якої, зокрема, розташований штаб багатонаціональної дивізії. Польща не тільки приймає союзні війська на своїй території, а й забезпечує присутність військового контингенту на території інших країн, виступаючи донором безпеки. Завдяки цьому Польща посіла особливе місце в регіональній системі безпеки. Обраний шлях євроатлантичної інтеграції Польщі є незмінним компонентом державного управління безпековою політикою. Необхідним елементом реформування державного управління безпековою політикою в Польщі є підвищення її інституційної спроможності, що передбачає забезпечення стійкості державних органів від дії потенційних криз. Зміст та принципи державного управління безпековою політикою в Польщі базуються на окресленні стратегічних цілей і національних інтересів. Вказано, що вдосконалення системи державного управління безпековою політикою України у сфері міжнародного співробітництва має відбуватися з урахуванням досвіду Польщі.

Ключові слова: національна безпека, Польща, НАТО, сектор безпеки й оборони, державне співробітництво.

Klochko O.A. Analysis of Polish state cooperation in the field of national security

The article analyzes the experience of Polish state cooperation in ensuring national security. Poland's national security policy focuses on concrete actions to identify, prevent and counter potential challenges, risks and threats. The essence of the main directions of reforming the Polish security sector in terms of securing NATO membership is revealed. Emphasis is placed on the fact that Poland, as a member of the North Atlantic Alliance, has an active security policy regarding the participation of the Armed Forces in international operations and missions. It is noted that Poland has created a system of collective security, which has managed to ensure the security of many countries in the world and prevent a number of military conflicts. It was emphasized that Poland is the central part of NATO's eastern flank, on the territory of which, in particular, the headquarters of the multinational division is located. Poland not only receives allied troops on its territory, but also ensures the presence of a military contingent on the territory of other countries, acting as a security donor. Due to this, Poland has taken a special place in the regional security system. The chosen path of Poland's Euro-Atlantic integration is an invariable component of public security policy management. A necessary element of reforming the public administration of security policy in Poland is to increase its institutional capacity, which provides for the resilience of public authorities to potential crises. The content and principles of public security policy management in Poland are based on the definition of strategic goals and national interests. It is stated that the improvement of the system of state management of Ukraine's security policy in the field of international cooperation should take into account the experience of Poland.

Key words: national security, Poland, NATO, security and defense sector, state cooperation.

Постановка проблеми. Захист незалежності України, її територіальної цілісності й суверенітету є одним із найважливіших завдань сьогодення. Це зумовлено

підвищенням рівня військової напруги на Сході України. Упродовж останніх років в Україні активізується процес реформування сектору безпеки й оборони держави від якого залежить як безпека держави в цілому, так і результативність подальшого співробітництва країни з НАТО. Процес збереження стабільності у сфері національної безпеки України на всіх рівнях державного управління передбачає дослідження та врахування досвіду країн-членів НАТО. Республіка Польща є однією з країн, яка успішно здійснила системні структурні реформи системи безпеки й оборони та забезпечила власний сталий соціально-економічний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні науково-практичні засади державного управління у сфері національної безпеки підлягали дослідженню в численних працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема таких, як: С. Андреєв, О. Власюк, В. Горбулін, С. Домбровська, Н. Косолапов, Я. Малик, В. Ліпкан, В. Мамонов, С. Павленко, С. Пирожков, Г. Пономаренко, І. Проценко, І. Руснак, Г. Ситник та інші вчені. Досвід Республіки Польща в реалізації євроінтеграційних і євроатлантичних процесів певним чином висвітлено в працях М. Банат, Т. Герасимчук, Р. Гроцкі, С. Кожея, Б. Марчінковської, В. Шведун, А. Шидловського та інших науковців.

Незважаючи на значну кількість практика державного управління України у сфері забезпечення національної безпеки засвідчує про аналіз досвіду Республіки Польща щодо співробітництва з НАТО у процесі приведення власної системи національної безпеки до вимог часу.

Відповідно, **мета статті** – аналіз механізмів державного співробітництва Республіки Польща у процесі реформування сектору безпеки.

Виклад основного матеріалу. Вектори зовнішньополітичного співробітництва у Республіці Польща були суттєво змінені з моменту проголошення та проведення демократично орієнтованих реформ у державі. Польща вибудувала власну суверенну державну політику національної безпеки в межах забезпеченого членства в НАТО. Членство в НАТО стало визначальним для країни, що сприяло формуванню сучасного контексту її міжнародного співробітництва у геополітичному вимірі.

Польща стала повноцінним членом НАТО 4 січня 2000 р., після чого була прийнята Стратегія Республіки Польща у галузі безпеки та оборони. Стратегією було визначено нові завдання щодо необхідності розвитку євроатлантичних зв'язків, участі у попередженні та ліквідації криз і вогнищ напруження, реалізації політики, спрямованої на зміцнення безпеки та стабільності в Європі. З метою реалізації зазначених завдань потрібно було конструктивне співробітництво, кооперація та діалог з іншими державами євроатлантичного простору.

Потім у 2001 р. було ухвалено Програму реструктуризації і технічної модернізації збройних сил Польщі на 2001 – 2006 роки, згідно з якою було передбачено повну і швидку реструктуризацію збройних сил. Окрім того, визначена необхідність досягнення польською армією відповідності рядовому членові НАТО, зокрема у сферах розвідки, ППО, співробітництва командних структур, індивідуальної та колективної підготовки тощо.

Одним із важливих компонентів реформування збройних сил Польщі була реалізація стандартів НАТО у структурах збройних сил. Збройні сили Польщі були поділені на два основних компоненти – сили постійної готовності й сили швидкого реагування. Відповідно до вимог НАТО Польща надає ці сили в його розпорядження.

У процесі набуття членства в НАТО відбувалася реструктуризація та модернізація оборонної промисловості Польщі. На цьому шляху була проведена приватизація підприємств оборонної промисловості з використанням частини коштів

від приватизації на реструктуризацію і модернізацію цього сектора польської економіки та збройних сил Польщі. Контроль держави зберігається тільки за тією частиною галузі, яка має в оборонному комплексі Польщі ключове значення.

Польща виважено підійшла до питання безпеки країни, розробивши певні довгострокові та середньострокові стратегії розвитку. Сьогодні у Польщі існує Довгострокова стратегія національного розвитку «Польща 2030. Третя хвиля сучасності», де визначено основні тенденції, виклики та сценарії соціально-економічного розвитку Польщі до 2030 року, а також напрями просторового розвитку країни з урахуванням сталого розвитку.

З огляду на сучасні виклики та загрози безпеці Польщі велика увага приділяється підвищенню ефективності і цілісності системи безпеки країни. Основним джерелом забезпечення безпеки держави є членство Польщі у структурах євроатлантичного співробітництва.

Поділяючи основоположні принципи політики безпеки НАТО, Польща сформувала власну безпекову політику. Будучи членом Північноатлантичного альянсу країна приймає активну участь у різних заходах з питань безпеки.

Стратегічний потенціал національної безпеки Польщі спрямований на реалізацію національних інтересів країни з метою забезпечення захищеності держави, ефективної участі у зміцненні оборонних можливостей НАТО.

Під час Саміту НАТО, який проходив у Варшаві 8–9 липня 2016 року, були прийняті правові документи, спрямовані на зміцнення політики стримування й оборони, а також створення сталого середовища [3]. Прийняті на Саміті НАТО рішення стосувалися, зокрема й Польщі. Країна отримала значну військову присутність НАТО на своїй території. Влітку 2016 року почали формуватися бойові групи батальйонів, до яких увійшли країни, що забезпечують постійну військову присутність, та країни, які забезпечують періодичні ротації й доповнюють сили основних країн. Було створено 4 бойові групи, в одній з яких Республіка Польща є приймаючою державою. На її території можуть бути розташовані військові групи батальйонів США, Великобританії та Румунії. Інша група була створена на території Латвії, де Польща надає свої збройні сили в якості допоміжних до основних, не будучи рамковою країною [7]. На нашу думку, розгортання саме таких батальйонів є вагомим елементом стратегії всебічного стримування протиправних дій. Виступаючи країною, яка надає безпеку іншим країнам, відправляючи до них війська, Польща демонструє свою рішучість щодо створення спільного потенціалу оборони та стримування [9].

З огляду на те, що питання безпеки потребують комплексного розв'язання, створені постійно діючі інституції співробітництва ЄС та НАТО, зокрема з обміну інформаційними ресурсами, координації та планування проведення відповідних дій щодо обороздатності [1].

У 2017 році була організована діяльність Єдиного командного центру, спрямованого на підготовку збройних сил ЄС та військових радників, та Європейського центру прогресивного досвіду, важливим напрямком дії якого є покращення аналізу, відповідної реакції на виникаючі загрози та нарощення співпраці з НАТО. Таким чином, в Ельблонзі було відкрито Штаб багатонаціональної дивізії чисельністю понад 250 солдат як з Польщі, так і країн-союзників. Відкриття такого штабу стало підтвердженням важливої ролі Польщі в системі безпеки НАТО. Відповідальність за діяльність груп у Польщі поклав на себе Штаб багатонаціональної дивізії. Функціонування зазначеної дивізії засвідчує, що Республіка Польща представляє собою центральний пункт командування військ держав-партнерів НАТО [11].

Окрім того, на території Польщі було активізовано діяльність бронетанкової бригади бойової групи, бойової авіаційної бригади та батальйонів бойової підтримки як підрозділів логістики. Активізація такої діяльності характеризується також створенням у межах ініціатив посилення регіону – Європейська ініціатива Стримування, що здійснює операцію Atlantic Resolve. Головною ідеєю таких ініціатив є вдосконалення зв'язків та взаємодії між військовими формуваннями країн-членів НАТО, у тому числі щодо матеріально-технічного забезпечення та процесу здійснення операцій з метою зміцнення східного флангу НАТО. Військові НАТО перебувають на території розміщення бригад та батальйонів безперервно, а їх діяльність передбачає роботу на всій території тієї чи іншої країни [5].

Таким чином, розвиток міжнародного співробітництва Польщі у сфері безпеки передбачає розташування союзних сил на її території. Перебуваючи під впливом східного флангу НАТО, Польща захищена, насамперед, від атак балістичних ракет базою ПРО, що знаходиться в місті Редзівково [10].

У контексті посилення партнерства з НАТО Польща підтримує присутність військ США у Європі та продовжує зміцнювати трансатлантичні зв'язки й будувати стратегічні відносини зі США, що є ще одним із стовпів безпеки Польщі. Таке співробітництво є важливим і покликане розвивати партнерські, як двосторонні, так і багатосторонні відносини з іншими європейськими, східними та іншими країнами.

Як країна-член Північноатлантичного альянсу Польща проводить активну безпекову політику з приводу участі Збройних Сил країни у міжнародних операціях та місіях з підтримання миру відповідно до угод, укладених з НАТО. Під командуванням оперативного управління Польщею здійснено миротворчі операції у різних країнах світу, зокрема, надано допомогу таким країнам, як Ліван, Косово, Сирія, Пакистан, Боснія та Герцеговина, Конго, Ірак, Чад та Центральнаафриканська Республіка, Афганістан, країни Балтії та Середземномор'я [6].

Підтримуємо думку науковців [2], що захист території тієї чи іншої держави не унеможливує її самооборону, тобто не заміняє її. Дотримуючись цієї позиції, Польща зосереджує зусилля на підвищенні власних оборонних можливостей, що займає пріоритетне місце.

На сьогодні витрати Польщі на оборону складають 2% ВВП і відбуваються за рахунок реалізації, зокрема, програми технічної модернізації Збройних Сил Республіки Польща. Саме реалізація зазначеної програми підвищує військову силу країни.

Зазначимо, що необхідним елементом реформування державного управління безпековою політикою в Польщі є підвищення її інституційної спроможності, що передбачає забезпечення стійкості державних органів від дії потенційних криз. На думку Є. Нікіпелова [3], цей елемент розвитку державного управління безпековою політикою Польщі вимагає врахування й на вітчизняних теренах. Воно можливе за умови постійного моніторингу та виваженого вдосконалення роботи зазначених органів, що охоплює здійснення таких державноуправлінських функцій, як оцінювання та захист стратегічних об'єктів інформаційної, енергетичної безпеки, інфраструктури тощо. З метою ефективної реалізації цих завдань має бути забезпечена кооперація військових та невійськових елементів системи національної безпеки, зокрема, війська територіальної оборони. У цьому контексті вважаємо, що важливим є проведення системи заходів, що зорієнтовані на стабілізацію «території», а також активізація бази систем раннього попередження загроз.

Польща змінила зміст та принципи державного управління безпековою політикою на національному рівні, які базуються на окресленні стратегічних цілей і національних інтересів. Цей принцип закладений в основу реалізації безпекової

політики в Україні у ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» [4]. Однак, упровадження даного принципу має бути системним, на зразок того, що має місце в Польщі.

Членство в НАТО передбачає наявність потужних, належним чином технічно оснащених та підготовлених збройних сил. Відповідність цим вимогам дозволило збройним силам Польщі бути активним учасником різних військових навчань і заходів, що реалізуються НАТО.

Північно-атлантичний альянс разом з власними оборонними можливостями надає гарантії збереження безпеки країнам-партнерам, у тому числі, Польщі. Генеральний Секретар Дж. Столтенберг зазначає, що Польща є сильним та вірним союзником, на території якої працює сформований спільними зусиллями багато-національний Північно-східний корпус НАТО [8].

Таким чином, створивши власну систему безпеки й оборони Польща здійснила внесок у формування європейської ідентичності у сфері безпеки й оборони, яка являє собою концепцію зі створення спільних європейських сил безпеки та оборони, а також забезпечення передачі в розпорядження ЄС заздалегідь визначених сил та спільних ресурсів НАТО для залучення до операцій, організованих НАТО. Європейська ідентичність у сфері безпеки й оборони дає можливість відігравати якомога більшу роль у глобальному просторі безпеки та проводити колективну політику в цій сфері без необхідності узгодження власних кроків зі США [3].

Польща комплексно підходить до визначення принципів державного управління її безпековою політикою. До таких принципів належать: принцип верховенства права та основних свобод людини; принцип свободи та демократії; принцип добросусідства та солідарності й лояльності союзників; принцип взаємовигідного співробітництва та колективної безпеки тощо. Зазначені принципи імплементовані Польщею з огляду на розроблене законодавство НАТО [3].

Для вдалого впровадження вищезазначеного польського досвіду щодо державного управління безпековою політикою в Україні необхідно, насамперед, мати розгалужену систему механізмів впливу (управлінського, правового, організаційного, комунікативного та економічного), а також високий ступінь комплексності в удосконаленні та забезпеченні розвитку державного управління такою політикою.

Висновки. Міжнародне співробітництво є надзвичайно важливим для країн-членів НАТО, а також для їх існуючих і потенційних партнерів, зокрема, Польща й Україна. Їх міжнародне співробітництво передбачає обмін досвідом, а також надання/отримання гарантій із збереження національної та колективної безпеки зазначених країн. Важливо, що при цьому відбувається практично орієнтоване дотримання системного принципу у сфері національної безпеки, який передбачає застосування заходів управлінського впливу з метою вирішення проблем, які виникають у її сфері, що становлять загрозу для неї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Крюков О. І. Інформаційне забезпечення публічної влади як чинник національної безпеки держави в умовах глобалізації. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: «Державне управління»*. 2016. Вип. 1. С. 142–149.
2. Марутян Р., Садовський В., Дацюк А. Пропозиції щодо вдосконалення політичного управління та функціонування системи забезпечення національної безпеки України. *Development Security Association*. 4 лютого. 2017. URL: http://www.dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=213&Itemid=&lang=uk

3. Нікіпелова Є.М. Сучасні тенденції формування та реалізації Європейської політики безпеки й оборони. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр.* Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2018. Вип. 2(61). С. 250–257.

4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Законодавство України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

5. Brygadowa Grupa Bojowa. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/wojska-usa-wpolsce/brygadowa-grupa-bojowa-m2017-01-10/>.

6. Dowództwo Operacyjne RSZ. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/wojsko-polskie/dowodztwo-operacyjnersz-102698/>.

7. Gotkowska J., Szymański P., Dąbrowski T. NATO na wschodniej flance – nowy paradygmat. OSW. 13.07.2016. URL: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-07-13/nato-na-wschodniejflance-nowy-paradygmat>.

8. Joint press point with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of Poland, Andrzej Duda. North Atlantic Treaty Organization. 18 Jan. 2016. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_127127.htm?selectedLocale=en.

9. Siły Zbrojne RP. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/>.

10. Siły Sojusznicze w Polsce. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/>.

11. Wielonarodowa Dywizja. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/wzmocniona-wysunietaobecnosć/wielonarodowa-dywizja-a2017-01-10/>.

REFERENCES:

1. Kriukov O. I. (2016) Informatsiine zabezpechennia publichnoi vlady yak chynnyk natsionalnoi bezpeky derzhavy v umovakh hlobalizatsii [Information support of public authority as a factor of national security in the context of globalization]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Seria: Derzhavne upravlinnia*, Vyp. 1, 142–149 [in Ukrainian].

2. Marutian R., Sadovskyi V., & Datsiuk A. (2017) Propozytsii shchod voskonalennia politychnoho upravlinnia ta funktsionuvannia systemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Proposals to improve political governance and the functioning of Ukraine's national security system]. *Development Security Association*. URL: http://www.dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=213&Itemid=&lang=uk [in Ukrainian].

3. Nikipielova Ye.M. (2018) Suchasni tendentsii formuvannia ta realizatsii Yevropeiskoi polityky bezpeky y obrony [Current trends in the formation and implementation of European security and defense policy]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr. Kharkiv: Vyd-vo KharPI NADU "Mahistr"*, Vyp. 2(61), 250–257 [in Ukrainian].

4. (2018) Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]. *Zakonodavstvo Ukrainy*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> [in Ukrainian].

5. Brygadowa Grupa Bojowa. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/wojska-usa-wpolsce/brygadowa-grupa-bojowa-m2017-01-10/>.

6. Dowództwo Operacyjne RSZ. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/wojsko-polskie/dowodztwo-operacyjnersz-102698/>.

7. Gotkowska J., Szymański P., Dąbrowski T. NATO na wschodniej flance – nowy paradygmat. OSW. 13.07.2016. URL: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-07-13/nato-na-wschodniejflance-nowy-paradygmat>.

8. Joint press point with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of Poland, Andrzej Duda. North Atlantic Treaty Organization. 18 Jan. 2016. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_127127.htm?selectedLocale=en.

9. Siły Zbrojne RP. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/>.

10. Siły Sojusznicze w Polsce. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/>.

11. Wielonarodowa Dywizja. Ministerstwo Obrony Narodowej. URL: <http://www.mon.gov.pl/sily-sojusznicze-w-polsce/wzmocniona-wysunietaobecnos/wielonarodowa-dywizja-a2017-01-10/>.
